

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת נח

בצלם אלוקים עשה את האדם

בפרשת בראשית למדנו כי האדם נברא בצלם אלוקים, כלומר התברך בשכל, במצפון ובכוח הבחירה.

פרשתנו מפגישה אותנו שנית עם יסוד צלם האלוקים ומעניקה לנו הבנה נוספת בו: "שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ כִּי בְצַלְמֵ אֱ-לֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" (בראשית ט, ו).

הפרשנים מסבירים כי "שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בָּאָדָם" משמעו לעיני אדם, כלומר בנוכחות עדים.¹ אדם שרצח אדם אחר והיו עדים למעשהו מתחייב במיתה בידי אדם, אך כאשר אין עדים הקב"ה עצמו מעניש את הרוצח, כפי שמפורש בפסוק הקודם: "וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אָדְרָשׁ אֶת נַפְשׁ הָאָדָם" – "מיד ההורג במזיד ואין עדים אני אדרוש" (רש"י שם).

פסוק זה מעלה תמיהה. וכי היותו של הנרצח נברא בצלם משמשת סיבה מספקת להרוג את הרוצח? הלוא לא רק הנרצח ניחן בצלם אלוקים אלא גם הרוצח, ואם ייהרג גם הרוצח יחסרו מהעולם שתי נפשות שנבראו בצלם?

ועל כן יש לפרש כי "צלם האלוקים" מתייחס כאן לכס המשפט, כשם שהשופטים מכונים "אלוקים" בפרשת משפטים – "עַד הָאֱ-לֹהִים יָבֹא דְבַר שְׁנֵיהֶם" (שמות כב, ח). אדם שפשע בנוכחות עדים – יש להעמידו למשפט, והדיינים יכריעו את דינו.

הפסוק מלמדנו שהואיל ונבראנו בצלם אלוקים מוטלת עלינו אחריות אלוקית לדאוג לצדק ולמשפט. ואם כן "שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בָּאָדָם" – מי שהורג את חברו לעיני עדים, "דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ" – דינו להיהרג. ומדוע? "כִּי בְצַלְמֵ אֱ-לֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" – כי האדם שנברא בצלם מחויב להקים בתי משפט כדי להשכיח צדק בעולם ולהעניש בחומרה את הרוצח.

מהמילים "כִּי בְצַלְמֵ אֱ-לֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" אנו לומדים אפוא שלושה דברים:

א. הריגת אדם חמורה היא מאוד, כי האדם נברא בצלם אלוקים.

ב. גם הרוצח נברא בצלם אלוקים, ועל כן עליו לקבל אחריות מלאה על מעשיו.

ג. על האדם מוטלת אחריות אלוקית לדאוג לחברה המושתתת על צדק ומשפט – כי הוא נברא בצלמו של השופט העליון.

שאול דוד בוצ'קו

¹ ראו למשל רש"י ואבן עזרא.